

TOIMIALUEIDEN VASTAUS VALTUUTETTUIEN JÄTTÄMÄÄN VALTUUSTOALOITTEESEEN: RIITTÄVIEN RESURSSIEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN UKRAINASTA SOTAA PAENNEIDEN AUTTAMISEKSI

Ukrainalainen henkilö voi saapua Suomeen erilaisilla maahantulostatuksilla. Henkilön oikeus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä näiden palveluiden järjestämistä vastaavassa toimijassa oleva toimija määräytyy sillä perusteella, millä statuksella henkilö oleskelee Suomessa.

1. Oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella 7.3.2022 alkaen

Henkilölle tulee oikeus terveydenhuollon palveluihin saman laajuisesti kuin henkilöillä, joilla on kotikunta Suomessa (Vastaanottolaki 26 § 2 mom.). Näiden palveluiden järjestämistä vastuu on sillä **vastaanottokeskuksella**, johon henkilö on rekisteröitynyt. Vastaanottokeskukset antavat alueellisesti tarkempaa tietoa terveyspalveluista ja niihin pääsystä. Kaikille maahantulijoille suositellaan terveystarkastusta, jolloin myös tarvittavat rokotukset voidaan antaa. Kiireelliseen hoitoon henkilö voi hakeutua alueen päivystykseen. Samoin maahantulijalla on oikeus välttämättömiin sosiaalihuollon palveluihin (ml. taloudellinen tuki eli vastaanottoraha). Tuen järjestämistä vastuu on sillä vastaanottokeskuksella, johon henkilö on rekisteröitynyt. Jos tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneella lapsella todetaan lastensuojelun tarve, lastensuojelun järjestämisestä vastaa oleskelukunta. Rekisteröityminen tilapäisen suojelun prosessiin on henkilöille vapaaehtoista, mutta myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia koskee neuvonta ja ohjausvastuu muiden viranomaisten palveluihin. Kiireellisen taloudellisen tuen järjestämistä vastuu on Kelalla perustoimeentulotukena.

2. Matkailijana/Turistina Suomessa 90 vuorokauden maassa oleskelun perusteella (edellyttää biometristä matkustusasiakirjaa)

Maahantulijalla on oikeus kiireellisiin terveydenhuollon palveluihin, jotka ovat kunnan/sairaanhoitopiirin järjestämistä vastuulla samoin kuin oikeus välttämättömiin ja kiireellisiin sosiaalihuollon palveluihin.

3. Työntekijänä Suomessa

Mikäli maahantulija on Suomessa työssä, hänellä on oikeus terveydenhuollon palveluihin, jotka ovat kunnan/sairaanhoitopiirin tai työterveyshuollon järjestämistä vastuulla. Sosiaalihuollon osalta on oikeus välttämättömiin ja kiireellisiin sosiaalihuollon palveluihin.

4. Turvapaikanhakijana Suomessa

Henkilö ohjataan hakemaan Suomesta turvapaikkaa vain, jos siihen on ilmeinen ja perusteltu syy. Tällöin maahantulijalle tulee oikeus välttämättömiin terveydenhuollon palveluihin, jotka ovat vastaanottokeskusten järjestämistä vastuulla. Vastaanottokeskukset antavat alueellisesti tarkempaa tietoa terveyspalveluista ja

niihin pääsystä. Kaikille maahantulijoille suositellaan terveystarkastusta, jolloin myös tarvittavat rokotukset voidaan antaa. Kiireelliseen hoitoon henkilö voi hakeutua suoraan alueen päivystykseen. Välttämättömät sosiaalihuollon palvelut (ml. taloudellinen tuki eli vastaanottoraha), ovat vastaanottokeskusten järjestämisvastuulla. Jos turvapaikkaa hakevalla lapsella todetaan lastensuojelun tarve, lastensuojelun palveluntarpeen arvioimisesta ja palvelujen järjestämisestä vastaa oleskelukunta.

Pakolaisten sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen kuuluu siis ensisijaisesti vastaanottokeskuksille vastaanoton palveluina, pois lukien kiireelliset palvelut ja lastensuojelun järjestämisen. Todetaan, ettei Pohjois-Karjalan hyvinvointialue eikä Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä ole tehnyt sopimusta Maahanmuuttoviraston tai sille vastaanottokeskustalveluja tuottavien tahojen kanssa (Pohjois-Karjalassa Suomen Punainen Risti) sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta, vaan vastaanottokeskukset hankkivat järjestämänsä palvelut muilta tahoilta. Toimialueille Siun sotessa ei ole tullut tietoon tilanteita, joissa kiireellistä apua ei olisi pystytty järjestämään. Mielenterveyttä tukevien psykososiaalisten palveluiden järjestämisvastuu kuuluu vastaanottokeskuksille. Siun sotella on ollut tiivis yhteistyö alueen kuntien, SPR:n vapaaehtoisten palveluiden sekä vastaanoton palveluiden, maahanmuuttoviraston ym. toimijoiden kanssa niin, että maahantulijat ohjataan rekisteröitymään ja saamaan tätä kautta vastaanoton (vastaanottokeskus) riittävät palvelut. Lapset saavat mm. neuvolapalvelut ja oppilashuollolliset palvelut. Mikäli he näiden peruspalveluiden lisäksi tarvitsevat psykososiaalista lisätukea, tuki järjestyy myös heille kuten aikuisille osana vastaanoton (vastaanottokeskus) palveluita.

Siun soten alueen kuntiin on otettu kiintiöpakolaisia sekä turvapaikansaaneita pakolaisia. Siun soten ammattilaisilla on kokemusta heidän arjen tukemisestaan ja sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä yhteistyössä kuntien maahanmuuttajatalveluiden kanssa. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen työntekijöillä sekä sotepalveluiden muilla ammattilaisilla on laaja-alaista kriisi – ja traumatietoisuuteen liittyvää koulutusta. Koulutusta toteutetaan ammatillisena täydennyskoulutuksena. Siun sote järjestää myös mm. kaikille työntekijöilleen avointa Maahanmuuttaja-asiakkaan kohtaaminen sotealalla -koulutusta. Vapaaehtoisjärjestöt vastaavat itse omasta koulutuksestaan. Yhdistykset voivat saada tukea toimintaansa mm. Stealta, kunnilta ja jatkossa hyvinvointialueen järjestöavustuksista.

Siun soten terveystalveluissa psykiatrissa apua traumaista kärsiville henkilöille järjestetään hoidon tarpeen arvion mukaisesti perusterveydenhuollon Mielenterveys- ja päihdepalveluissa, erikoissairaanhoidossa Psykiatrian klinikaryhmässä ja Seri (=seksuaalirikos)-tukikeskuksessa.

Mikäli sota Ukrainassa edelleen pitkittyy, niin tilapäistä suojelua tarvitsevien 1 vuoden oleskelulupa ja status 03/2023 alkaen muuttunee siten, että he tämänhetkisen esityksen mukaan saavat kotikuntaoikeuden, jolloin myös heidän tarvitsemien sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueen palveluiden järjestämisvastuulle. (Selvitystyö tarvittavien

lakimuutosten valmisteluun on aloitettu VN tiedote 30.6.2022) Tällöin heidän tarvitsemat sotepalvelut tulitisiin toteuttamaan olemassa olevan kotouttamisen toimintamallin mukaan yhteistyössä asiakkaan kotikunnan kanssa, jolloin asiakkaan palvelut järjestetään kunnan laatiman yksilöllisen kotoutumissuunnitelman sekä hyvinvointialueen sosiaalipalveluntarve- ja/tai terveydenhuollon hoitosuunnitelmien mukaisesti. Tämä palveluiden siirto vastaanoton (maahanmuuttovirasto) palveluista kotikunnan palveluihin tulee olemaan valtakunnallisesti ohjattu ja toteutettu prosessi.

Joensuun SPR:n vastaanottokeskuksen palveluiden piirissä on (09/2022) n. 1500 asiakasta. He ovat pääosin majoittuneena Siun soten alueella. Siun soten henkilöstöllä on riittävä osaaminen ja resurssit vastata alueen kiireellisten sotepalveluiden järjestämiseen siltä osin kuin järjestämisvastuu vastaanoton palveluiden piirissä olevien asiakkaiden osalta tällä hetkellä kuuluu Siun soten kuntayhtymälle ja jatkossa hyvinvointialueelle. Näiden asiakkaiden palveluiden järjestämisvastuun siirtyminen mahdollisesti hyvinvointialueelle 03/ 2023 alkaen huomioidaan osana hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä.